

Євгенія Кузнецова

Спитайте Мієчку

Львів: Видавництво Старого Лева 2021

УДК 821.161.2-31
К 89

Євгенія Кузнєцова

К 89 Спитайте Мієчку [Текст] : роман / Євгенія Кузнєцова. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. — 272 с.

ISBN 978-617-679-855-2

Що робити сестрам, яким так легко загубитися у власних думках і бажаннях у великому місті? Все наче й добре, але хочеться поставити життя на паузу, хоча б до вересня, та повернутися у місце свого дитинства. Заплетені стіни старого будинку відгороджують від усього світу з його безліччю питань, а бабуся Тея нічого не запитує, зате завжди поруч.

Але літо час не спиняє: на порозі будинку з'являються люди з колишнього, теперішнього і майбутнього життя. Всі у цьому домі — і самі сестри, і бабуся, і індійська кузина, і розгублена мама, і навіть рудий кіт без імені — на порозі змін. Літо іде, ростуть гарбузи на експорт, розмови не стихають, а проблеми і рішення біжать наввипередки.

УДК 821.161.2-31

© Євгенія Кузнєцова, текст, 2021
© Андріана Чуніс,
дизайн обкладинки, 2021
© Видавництво Старого Лева, 2021

ISBN 978-617-679-855-2

Усі права застережено

Приїхали

— Кожна жива істота має право на притулок, — казала Мієчка за кермом.

— На зарослий кущами шелтер, — відказувала її сестра Лілічка.

Поки вони мовчали, були абсолютно різні: в однієї — хвилясте волосся, в іншої — пряме, як у китайки. Мієчкіні щоки завжди мали ледь персиковий відтінок, а Лілічка була бліда, наче все життя провела у бетонній коробці, куди ніколи не потрапляє сонце. Але коли сестри починали говорити, якимось чином ставали схожі. З кожним словом їхні очі, губи, вуха, рухи все більше зливались, аж поки співрозмовник не заплющував очей, не тряс головою і не казав: «Хто з вас говорить?». Вони тоді переглядались, якусь мить мовчали і знову ставали різними — як день і ніч.

У зарослий кущами притулок для лузерів вони приїздили завжди, коли без цього вже було не можна. Для

цього не треба було трагедій — просто іноді видавалося, наче все в тумані і дороги далі не видно. Тоді наставав час для шелтеру. Притулок являв собою будинок із величезними непропорційними вікнами, витертою підлогою і згнилою терасою, весь зарослий кущами, малиною, ожиною, хмелем, високими тополями, березами, здичавілими сливами, яблуками й грушами. У тих кущах вони й вирости, програли битву заростям і хащам, звідти й поїхали. Він стояв, як докір минулому про те, що ніколи там не буде так, як раніше. Ніколи вже не спатимуть усі по троє, ніколи чоловіки не казатимуть «я ляжу надворі» і не лягатимуть на дерев'яних настилах попід деревами, струшуючи з себе усю ніч випадкових кажанів, котів і комах із безкінечною кількістю ніг. Усі ці люди давно розбіглися, вмерли, загубились, і про них нагадував тільки різноманітний мотлох, названий їхніми іменами. «Подай-но мені гончаровську вазу», — казала бабуся. Ніхто в домі того Гончарова й не знав, і не пам'ятав, але ваза була його імені.

На місці будинку колись була хата, а потім невмолимий час її перемолов, лишивши провалену стріху, хлів по груди в землі і зворушливу драбину коло віконця для птиці. Більше жодній птиці не судилося сидіти на тій драбині, окрім випадкових жовтих вивільг. Колись на це місце бабуся привіз чоловік, знявши її з п'ятого поверху в центрі міста, забравши її від батьківських фікусів, бібліотеки і розшитой золотом скатерки.

— Це той рай, про який ти мені казав? — спитала тоді юна ще Теодора, дивлячись на старий хлів і на залишки розваленної хати, яку наче розбило судомами.

— Це він, — чула вона у відповідь і розуміла, що любила цей голос так, що ніякі фікуси їй не були потрібні.

Минули десятки років, поки сліди старої хати зникли, а на її місці виріс будинок і зістарився разом із Теодорою. Тут виростили діти, звідси вони поїхали, виростили онуки, тут бавилися правнуки. Тепер Теодора, підбираючись до своїх ста літ, сиділа на зігнилій терасі, пробравшись через стежку, що вся заросла ожиною, і чекала на своїх біженок, які прямували до неї в кущі.

Спершу у притулок тікали через екзистенційні переживання про померлих папуг і черепах. Потім через кар'єрні кризи, любові, дітей. Лілічка у притулку колисала синів тоді, коли у звичайних умовах вони її доводили до божевілля. В шелтері для лузерів діти раптом ставали спокійні і просто повзали заростями ожини, дряпаючи свої ніжні, м'які животи. Міечка тут вирішувала, куди рухатись далі. У шелтері ідеї не приходили до голови, зате приходило усвідомлення, що колись таки прийдуть. Тут навіть можна було змиритись із відсутністю ідей, рубаючи ті непролазні хащі.

— Страшно уявити, що роблять люди, в яких немає будинку в дикій малині, — казала Лілічка.

Вона привезла ледь рожеві туфлі з відкритими пальцями, щоб Міечка їх одразу взула — туфлі лежали на горищі

років сорок; бабуся купила їх колись у Вільності, але розмір був не її, тому так ніколи їх і не взула, і зараз не знала, що час їхній настав. Лілічка їх знайшла, поки прибирала на горищі в нервовому припадку. Хто ж знав, що сорок років тому бабуся купила туфлі точно такого розміру, якого будуть чотири ноги її двох майбутніх онучок.

— Ти зараз вийдеш з машини, і бабуся упаде, — казала Лілічка, роздивляючись сестрине плаття. Вона була офіційно красивою. Носила темні окуляри, майку без нічого під нею і джинси з дірками.

— А тобі скаже, — відповідала Міечка, — чого ти не можеш вдягатись, як сестра?

— Вона ж не знає, що весь інший час ти носиш оте своє плаття кольору і фасону мішка під картоплю, — казала Лілічка, блискаючи окулярами у заднє дзеркало.

— Зате коротке.

— Тим більше коротке.

Потім вони стали на заправці. Світило перше спекотне червнєве сонце, десь там під яблунями дозрівали суніці їхнього дитинства, а Міечка витягла з багажника свою валізу і звідти дістала небесно-голубий сарафан у білі квіточки.

— О! — сказала Лілічка.

— Вдягай! — усміхнулась Міечка.

Лілічка відчинила задні двері машини, швидко скинула свою майку, і сарафан легкою хвилею скотився з плечей за коліна.

— Бабуся точно упаде, — сказала Лілічка.

Вперше за вісім років ситуація була така, що реабілітація була потрібна на все літо.

Вони розіслали листи чоловікам, бойфрендам, колишнім чоловікам і всім причетним. І склали графік для Лілічкиних дітей.

— Пам'ятаєш, — сказала Міечка, однією рукою шукаючи радіостанцію, а другою поправляючи собі рукав плаття, — раніше літо було безкінечне, правда?

Лілічка просто кивнула, однією рукою тримаючи кермо замість Міечки. Іншою рукою вона терла яблуко об власне коліно, на якому легкою синьою хвилею лежав щойно подарований сарафан. Вони так робили завжди — коли одна бралася поправляти бретельки, то інша автоматично брала кермо в свої руки.

Приїхали вже під вечір.

— Боже, хіба ж не можна було так одягатися все життя! — сплеснула руками бабуся. Вона їх уже ждала.

— Ба, двадцять років змарнувала! — засміялась Лілічка, розправляючи прим'ятий за дорогу сарафан.

— Якби вдягалась так усе життя, може, вийшла б заміж і вчетверте, — сказала Міечка і швидко втекла в хату, поки сестра не встигла наздогнати.

Лілічка виходила заміж спонтанно, але завжди між заміжжями робила перерви, їхала кудись далеко, намагаючись привести до ладу думки. Планувала робити перерви на роки або й взагалі більш ніколи не

зв'язувати себе ніякими стосунками, але була при цьому така злочинно красива і така кримінально безпомічна у своїх аскетичних подорожах, що завжди поверталася з новими лав-сторіз. Усі терміново хотіли її заміж, ніхто не вагався. А це не могло не приваблювати.

Ввечері вони втрьох сиділи біля садка. Лілічка з Мієчкою простелили на бетонних сходах прабабцину ватяну ковдру, червону, як комуністичний прапор, і сиділи, притулившись одна до одної. Для бабусі вони принесли стілець і поставили навпроти себе. Вона вже не могла сидіти з ними на сходах.

— І чого ви поприїжджали? — спитала бабуся.

Її питання ніяк не могло образити, тому що обидві сестри знали, що це питання-переживання.

— Перевал, ба, — сказала Лілічка.

— І довго будем перевалюватись?

— Поки літо скінчиться.

— Нехай.

Вони сиділи так, поки комарі вже перестали звертати увагу на пшикання спреями, поки верб вже майже не було видно у сутінках, поки під ногами не почали повзати їжаки, а в річці не заспівали жаби.

На ніч залишили прочиненим вікно у садок, знайшли нічні сорочки з мереживними рукавами, оборочками за коліньми і гудзиками на грудях. Ті, що були з гудзиками на грудях, Лілічка носити не могла, тому взяла і обрізала всі гудзики до одного й охайно склала їх у вазочку

на підвіконні. Лець світив місяць, шаруділи їжаки і було майже непомітно, що тут пів року ніхто не жив.

— Лі, — сказала Мієчка, — розкажуй.

— Я не знаю, що робити, — сказала Лілічка, лежачи у темряві. — Погрієш мені ноги?

— Давай.

Лілічка притулила до сестри холодні, як у жабки, ноги і розказала про те, що все ніяк не клеїться, що вона не хоче переїздити в Австралію, що їй здається, це не єдине можливе місце для життя, хоча світ стає ближчим, і нехай нас з тобою, Мієчко, Австралія не розлучить, то наших дітей точно розлучить.

— Моїх дітей, — уточнила вона. — І твоїх, які ще будуть.

— Та ці діти мені поки аж ніяк не треба, — сказала Мієчка, але обидві знали, що це абсолютна брехня і що вона ще у двадцять, бувало, йшла вулицею і вела за руку уявну трирічну дівчинку. Вона її водила зі собою спонтанно вже майже десятиліття.

— Лі, — сказала Мієчка, — там павуки і скорпіони.

— І кенгуру.

— Кенгуру виглядають зверху як мужчини.

— А знизу — як попасті хвостаті жінщини. Що я там робитиму, Соломіє? — спитала Лілічка, піднявшись на ліктях.

— Ти карту Австралії бачила? Бачила, скільки там землі?

— Бачила.

— Може, фермеркою станеш.

Вони присунулись ближче одна до одної, відкрили кіно про Австралію і до пізньої ночі дивились, як якийсь красивий засмаглий чоловік їздив пустелею на джипі й спав на даху, намагаючись зняти зорі на телефон.

Бабуся ж вранці, насмаживши сковорідку яєчні на салі, котру Лілічка їсти не могла, тому робила собі бутерброди, сказала, що треба слухатись чоловіка, і якщо Австралія — то Австралія. А потім глянула на Лілічку, таку худеньку, таку непридатну для якоїсь далекої Австралії, і сказала:

— Може, він передумає?

— Ти хочеш сказати, що просто треба чекати, чи він передумає? — втрутилась Міечка.

— Ну не, — відповідала бабуся, — треба його, ну цей, підпихнуть.

— Ану, давай, — казала Лілічка. — Навчи мене маніпуляцій.

— Якщо ти досі не навчилась, то вже ніколи не навчишся, — казала Соломія.

— А ти навчилась, Міечко? — кинула Соломії бабуся.

— Це вроджений дар, — відказала вона, швидко глянувши на сестру. Мовляв, т-с-с, не смій зараз усе викладати бабусі.

— Що ви між собою шепчетесь? — одразу зрозуміла бабуся.

— Ба, я не сказала жодного слова.

— Наче мені треба твоє слово.

— Та нічого.

— Ну дивіться, не така я вже стара, щоби від мене приховувати щось. Чого ви приїхали, дівчата? Обое і на все літо?

— Треба поміняти двері і терасу.

— Молода наречена, Міечко, сидить із женихом своїм, а не міняє терасу.

— А тераса?

— Хто тут житиме? Кому та тераса треба? Хай воно усе до біса заростає, кому воно нужне, як воно таке старе усе, як я...

Крити було нічим. Будинок ніс на собі відбиток минулої слави. Як особливо красивих жінок стає особливо шкода у старості, тому що видно, які вони були гарні, так і цей будинок мав на собі тавро колись гамірного, а тепер порослого малиною місця.

— Я сюди, дівчата, приїхала, як мені було двадцять, бо думала, що тут рай, так я все життя своє у цьому раю прожила, що й вгору ніколи було глянуть, все життя з бетономішалкою у дворі. Хіба я думала, коли учила напам'ять Рабле, що декламуватиму його тільки рачки,

аби швидше докрасити підлогу, поки не почалися переїми і не родилася ваша мама?

Дівчата мовчали. Цю класичну бабусину промову вони знали майже напам'ять, і заперечувати їй не було ніякого сенсу. Хоча Міечка звично сказала:

— Ну, ба, для нас ти зробила рай.

— І чого рай робиться тільки рачки? — спитала бабуся і усміхнулась, але потім продовжила. — І кому він тепер нужен?

Міечка і Лілічка взяли після сніданку мити всю хату. Бо навіть рай вимагає, аби в ньому підтримували чистоту. Їхня мама у цьому раю бувала нечасто, бо бабусину промову знала детальніше, ніж дочки, і все дитинство гралася з щербом, дошками, цвяшками і будівельним піском. Молода Теодора бігала між купами каміння і шукала серед них дітей, які кудись розповзались. «Ти навіть не думай тут лишатися, бо усе життя рачки простоїш», — казала вона своїй дочці Марії, яка радо у п'ятнадцять з половиною років поїхала вчитись і більше у батьківський дім не вернулась. Проте її обох онучок, вже після першого літа в раю, тягло сюди так, що вони були готові готувати самі і прати самі, аби лиш опинитись у малинових кущах.

— Це дід у них говорить, — казала бабуся. — Тягне їх сюди, як пороблено їм.

— Мам, ну хай будуть тут, — казала Марія у телефон.

— Я хочу, аби вони у своєму віці на танці ходили, а не ховались по кущах.

А вони місяцями висіли на старій груші, яка кидала тінь ще на прадідівський хлів, читали і шукали в корі акації мурашині маршрути.

— Слухай, — казала Міечка вже тепер, — а ти коли нервуєш, досі прибираєш, як божевільна?

— Відколи з'явилася прибиральниця, я бігаю по дванадцять кілометрів. Раз забігла так, що додому їхала на автобусі.

Підлога була дерев'яна і пофарбована пів століття тому. На місцях, де особливо часто крутились діти, човгали ногами старі, перебирали ногами собаки і качались коти, вона була витерта до дерева.

— Треба міняти ці дошки, — казала Міечка.

Дошки справді треба було міняти. Бабуся колотила пончики, які жодна з них не їла, але ніякої можливості це зупинити не було. Останні років п'ятнадцять пончики пеклись, а потім котрась із дівчат бігала по сусідах і їх роздавала. Бабуся не могла припинити генерувати пончики, як вишня не може взяти і спонтанно перестати родити вишнями. Лілічка бігала по молоко, а Міечка — у магазин,

і, перш ніж вона вийшла з хати, бабуся попросила її надіти оте плаття, потім оглянула її з ніг до голови і сказала:

— Дуже гарно.

— Але? — запитала Міечка, вловивши нотку сумніву.

— Але якби трохи довшеньке.

— Воно ж до колін, — сказала Міечка.

— Аби за коліна, — крикнула Лілічка з-за дверей з банкою молока, яку тримала на талії.

З бабусею перебрався сюди на літо кіт, якого вони знайшли у восьмому класі, як гуляли з дідом у лісі. Здається, коти стільки не живуть, але цей жив. Він лежав на сонці, і його руда шерсть тьмяно горіла.

Після пончиків і прибирання усі троє сіли надворі для оплакування померлих родичів. Бабуся починала згадувати: спершу усі в спогадах були святі люди, без жодних недоліків. Того літа їй виповнювалось дев'яносто шість, тому вона пам'ятала немало родичів. Після першого раунду плакання за святими вона починала згадувати їхні гріхи і казала, що якби не її янгольський характер, з ними усіма без винятків можна було б перескандалити. Коли родичі закінчувались, бабуся починала згадувати співаків і співачок. Потім акторів. А потім Лілічка починала згадувати поіменно всіх котів і собак, що жили колись у цьому домі своїм щасливим собачо-котячим життям.

— Ще я за котами не плакала, — казала бабуся, але коли згадували кицю, що втонула, таки заплакала.

В обід сестри лишили бабуся з котом, а самі поїхали шукати майстра на двері. Приємно було взятись за спокійну, рутинну справу, не думаючи про звітність, про розподіл ресурсів і про те, щоби не образити когось із колег. На базарі було людно, торгували квітами, першими тепличними полуницями, оселедцями і зефіром. Вони купили усього. Шукали зефіру без шоколаду, знайшли мармелад, тепличних помідорів і молодих огірочків. У черзі за оселедцями, де вони стояли вдвох, тримаючись за руки, щоби не загубитись, а жінки з декількох нахилились до оселедців і питали, чи жирні, Лілічці прийшло повідомлення.

— Ой, дивись, — сказала вона і показала екран сестрі.

На екрані світилося фото їхньої кухні, яка писала, що прилітає у середу, і питала, чи не могли б її зустріти. Вони лише переглянулись між собою, дочекались оселедців і мовчки рушили до машини, несучи одна коробку зефіру, а друга — коробку заварних тістечок для бабусі. Аж тоді Лілічка сказала:

— Притягло і Марту.

Перебування у цьому будинку мало накопичувальний ефект, а радіус сили тяжіння до нього, як тепер з'ясувалось, сягав майже п'яти тисяч кілометрів.